

У тісних зв'язках з 12-им класом вертикального ряду знаходиться населення птахів соснових лишайниково-зеленомохових жердняків, які формують 3-й клас. Едификаторами подібності ряду виступають весняний вівчарик, зяблик і лісовий щеврик. Від 4-го по горизонталі відхиляється 2-й клас. Він складений з варіантів населення птахів стиглих і середньовікових лишайниково-зеленомохових сосняків. Об'єднання цих варіантів визначається зябликом, лісовим щевриком і жовтобровим вівчариком. Останні два види і низька як для стиглих лісостанів щільність птахів вказують на одноярусність вертикальної структури лісостану. Лише в стиглих лісах зазначені види досягають максимальної щільності і входять до складу домінантів і субдомінантів. Значно складніша структура орнітологічних комплексів формується варіантами населення, які входять до складу 1-го класу (птахи чорницевих сосняків, широколистяно-соснових і ялиново-соснових лісів). Це підтверджується і місцезнаходженням класу на схемі, який тісно пов'язаний з 9-м, складеним з населення птахів дубових і чорновільхових лісів. Об'єднання варіантів населення в 1-й клас визначається зябликом, малинівкою і жовтоголовим короліком. Висока середня густина населення птахів класу, співдомінування малинівки вказують на досить складний характер лісостанів.

З викладеного очевидно, що класи горизонтального відхилення корелюють з сухістю умов місцепроживання птахів, зменшенням трофності ґрунту. В цьому ж напрямку зменшується й кількість птахів.

Література

1. Куперітох В.І., Трофимов В.А. Автоматическое выявление макроструктуры системы // Пробл. анализа дискретной информации. — Новосибирск. — 1975. — Ч.1. — С. 67—83.
2. Равкин Ю.С. Пространственная организация населения птиц лесной зоны (Западная и Средняя Сибирь). — Новосибирск: Наука: 1984. — 264 с.
3. Трофимов В.А. Количественный факторный анализ матриц связей в пространстве разбиений со структурой // Модели агрегирования социально-экологической информации. — Новосибирск. — 1978. — С.91—106.

УДК 582.284(477)

І.В. Базюк

Український державний лісотехнічний університет

НОВА ЗНАХІДКА *MUTINUS CANINUS* FR. В УКРАЇНСЬКОМУ РОЗТОЧЧІ

Описано знаходження в Українському Розточчі рідкісного виду гриба *Mutinus caninus* Fr., занесеного до Червоної книги України. Наводиться його опис, дані про час і місцезнаходження, загальне поширення та карта місцезнаходжень.

Bazyuk I.V.

A habitat of *Mutinus caninus* Fr in Ukrainian Roztochchya

It is reported the habitat of rare species *Mutinus caninus* Fr. In Ukrainian Roztochchya which is included into the Ukrainian Red Book. It is given its description, information about the time and location, general spreading and locative map.

Рід *Mutinus* Fr. належить до порядку *Phallales* (клас *Basidiomycetes*) і у світовій мікобiоті налічує чотири види: *M. bambusinus* (Zoll.) E. Fischer, *M. elegans* (Mont.) E. Fischer, *M. Ravenelii* (Berk. et Kurt.) E. Fischer, *M. caninus* Fr. [5]. З них лише останній вид знайдений в Україні і є дуже рідкісним і занесений до другого видання Червоної книги України [4]. Вперше цей вид (рис. 1) був знайдений в околицях Бережан Тернопільської обл. [1]. Пізніше його виявила А.С.Бухало [2] в заповідному лісі в урочищі Парадоцьке Диканського лісництва, Полтавської області.

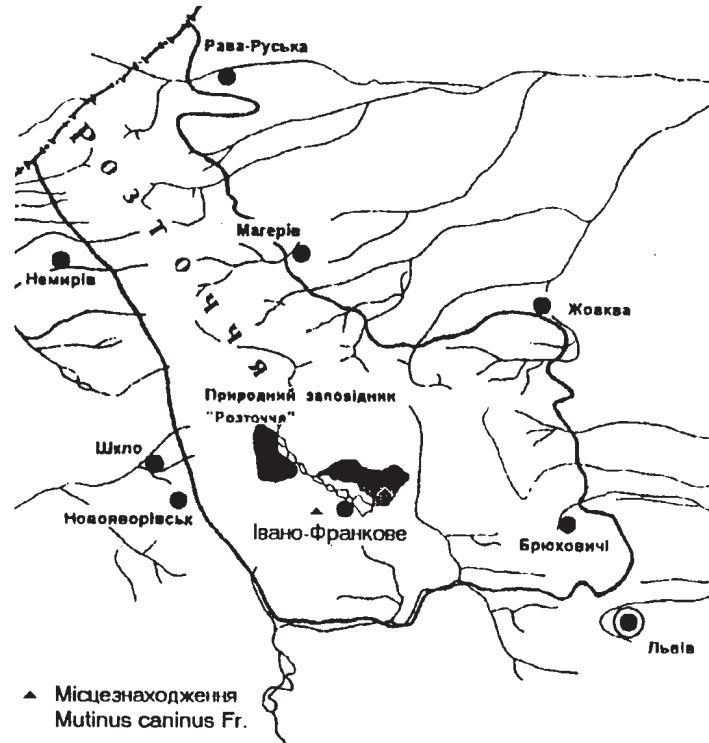
Рис. 1. Плодоношення *Mutinus caninus* Fr. в Українському Розточчі

Під час мікологічних досліджень регіону Українського Розточчя ми виявили плодонісність цього рідкісного виду гриба. Нижче подаємо його опис, дані про місце і час знаходження, загальне поширення, наводимо карту місцезнаходжень (рис. 2.).

Молоде плодове тіло діаметром 2-3 см, яйцевидне, видовжене, біле. Під час дозрівання оболонка (перидій) на верхівці розривається двома-трьма лопатями і зберігається біля основи. Зріле плодове тіло 5,5-12×0,4-1 см має вигляд конусовидного виступу (репентакул) без шапінки. Репентакул циліндричний, всередині порожній, губчастий, білий, з головковидною загостреною блідо-червоною верхівкою, вкритою глебою. Глеба оливково-зелена, слизиста, зі слабким запахом. Спори 3,5-5,5×1,5-2,5 мкм, широкоеліпсоїдні, майже безбарвні, розносяться комахами.

Львівська обл., Яворівський р-н, околиці смт. Івано-Франкове, ур. Криві Потки, на вирубці, серед ожинника на підстилці, 18.08.2000 р. Зібрав С.П. Стрямеч: Природний заповідник „Розточчя“, Ставчанське л-во, листяний ліс, біля старого трухлявого стовпа, на ґрунті. 26.08.2000 р. Зібрала І.В.Базюк.

Загальне поширення: Свразія, Північна Америка.

Рис. 2. Місця знаходження *Mutinus caninus* Fr. в Українському Розточчі

Зважаючи на те, що *Mutinus caninus* – рідкісний вид, занесений до Червоної книги України, ми пропонуємо створити мікологічний заказник в місцях його розвитку.

Література

1. Боб'як Г. Причинки до мікології східної Галичини: Гриби околиці Бережан. „Збірник математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства імені Шевченка“. — Т. 11. — Львів, 1907. — С. 1—41.
2. Бухало А.С. Нове місцезнаходження гастроміцета *Mutinus caninus* (Huds. et. Pers) Fr. на Україні // Укр. ботан. журн. — 1960. — 17. — № 1. — С. 89—90.
3. Зерова М.Я., Сосін П.Е., Роженко Г.Л. Визначник грибів України (в 5-ти т.). — К.: Наук. думка, 1979. — Т. 5, кн. 2. — 566 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ. — К.: Українська енциклопедія, 1996. — 608 с.
5. Hawksworth D.L., Kirk P.M., Sutton B.C., Pegler D.N. Ainsworth & Bisby's dictionary of the fungi. Eighth edition. — Eglam: CAB International, 1996. — 616 p.

УДК 577.472+574.5

О.Р. Іванець

Львівський національний університет ім. І. Франка

БІОЦЕНОТИЧНІ КОМПЛЕКСИ ЗООПЛАНКТОНУ В УМОВАХ АНТРОПОГЕННОГО ВПЛИВУ

Досліджено зоопланктонценози водойм біологічної очистки, рибогосподарських, рекреаційних та полів фільтрації. Аналізується видова структура, динаміка чисельності та біомаси, трофічні характеристики, показники частоти трапляння, індекси домінування, індекси Шеннона, репродуктивна здатність зоопланктерів. Основою формування зоопланктонценозів є рівень забруднення і трофічні взаємовідносини компонентів угруповання. Використання простору в біотопах відбувається шляхом завоювання ним різномісними тваринами.

Ivanets' O.R.

Zooplankton biocenosis complexes in conditions of anthropogenic influence

The results of investigations of zooplanktoncensis of ponds of biological purinification, fishindustry ponds and ponds of filtration fields are demonsrated in the paper. The species structure, dynamics of number and biomass, trophic characteristics, indices of frequency, index of predominate, Shennon index, reproduction ability of zooplankters are analysed. It is demonstrated that degree of organic pollution and trophic relations of the community components are the base of zooplanktoncensis formation. The development of biotope space occurs by realization of ecological niches by different size animals.

Дослідження структури і функціонування біоценозів у сучасних умовах є важливою ланкою в процесі раціонального і екологічно обґрунтованого використання природних ресурсів [1, 2, 4, 11, 15].

Під час вивчення цього питання нами використовувався системний підхід, який передбачає визначення структури і функцій об'єкта. Ефективність такого підходу в біоценології очевидна, оскільки стабільність та стійкість біосистем обумовлюється різноманітними факторами, кількісні характеристики яких дуже мінливі [3, 6].

Метою нашої роботи було вивчення особливостей структури зоопланктонценозу ставів заходу України, визначення їх характеристик залежно від господарського призначення.

Дослідженнями охоплено період з 1980 р. до 1997 р. Матеріал відбирався та аналізувався за загальноприйнятими в гідробіології методами [7, 8].

Залежно від призначення та господарського використання стави об'єднують у чотири категорії: 1 — біостваи, 2 — рибогосподарські стави, 3 — рекреаційні стави, 4 — стави полів фільтрації. Досліджувані стави в основному облямовані дамбами і характеризуються слабким розвитком берегової лінії. Виняток становлять деякі рекреаційні водойми. Їх берегова лінія має складну конфігурацію, причому один з берегів безпосередньо прилягає до лісу.

За режимом живлення досліджувані водойми поділяються на дві групи: з незалежним і залежним водопостачанням. Переважно стави живляться водами малих рік, рідше джерел і свердловин. В окремих випадках водонаповнення здійснюється лише за рахунок паводкових та атмосферних вод.